

การคิดกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวน

พันเอกพินิจ ตั้งสกุล

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ

กลับมาอีกแล้วครับ สำหรับการเขียนบทความ มันเป็นไฟท์บังคับ มิใช่อยากเขียนแต่ประการใด ถ้าไม่เขียนก็ประเมินผลงานไม่ผ่านเลยไม่มีทางเลือก หากจะเขียนเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจอีก บางท่านก็อาจสงสัยว่า นี่คุณเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ไม่มีความรู้เรื่องงานในหน้าที่เลยหรือ ดังนั้นวันนี้ขออนุญาตเขียนบทความที่เกี่ยวกับเรื่องงานในหน้าที่ครับ

เมื่อมีคดีเกิดขึ้นบางคดีก็มีความผิด บางคดีไม่มีผู้กระทำความผิดการที่จะมีตัวหรือไม่มีตัวผู้กระทำความผิดนั้น ขึ้นอยู่กับผลการสอบสวนเท่านั้น บางท่านที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวนอาจสงสัยว่าการสอบสวนมันคืออะไร ขออนุญาตชี้แจงครับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “ป.อาญา” มาตรา ๒ (๑๑) ระบุว่า “การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ” หากจะอธิบายอย่างง่าย ๆ ภาษาชาวบ้าน การสอบสวนก็คือ การรวบรวมพยานหลักฐานแห่งคดี ซึ่งกระทำโดยพนักงานสอบสวน เพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด ดังนั้นหากข้อเท็จจริงยุติและปรากฏว่าไม่มีกระทำความผิดคดีนั้นก็จะมีตัวผู้กระทำความผิด ตัวอย่างเช่นมีการกล่าวหาว่า นาย ก. ประธานกรรมการบริษัท ยักยอกเงินบริษัท แต่จากการสอบสวนได้ข้อเท็จจริงยุติว่า เงินของบริษัทมิได้สูญหายไป เพียงแต่มีการลงบัญชีการเงินที่ผิดพลาด ของ นาย ข. นักบัญชีของบริษัท ดังนั้นคดีนี้จึงไม่มีผู้ยักยอกเงินเป็นต้น ส่วน นาย ข. จะถูกบริษัทลงโทษอย่างไรก็เป็นเรื่องระหว่างบริษัทกับ นาย ข. มิใช่เป็นเรื่องทางคดี แต่ถ้าหากผลการสอบสวนพบว่า มีเงินหายไปจากบริษัท แสดงว่าต้องมีตัวผู้กระทำความผิดก็เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่อไป เพื่อพิสูจน์ว่าใครคือผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็น นาย ก. หรือ นาย ข. หรือ นาย ก. ร่วมกับ นาย ข. หรือผู้อื่นใด ก็ได้ที่ยักยอกเงินของบริษัทไปขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน

คราวนี้คงทราบแล้วนะครับว่า เมื่อมีคดีปรากฏตามสื่อข่าวสาร ไม่จำเป็นเสมอไปที่จะมีตัวผู้กระทำความผิด แต่บางครั้งเมื่อมีคดีเกิดขึ้นแล้วมีการกระทำความผิด แต่พนักงานสอบสวนไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ผู้กระทำความผิดได้ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดต่างๆ เช่น เกิดคดีคาร์บอมบ์โดยใช้ระเบิดแสวงเครื่องในพื้นที่ที่ไม่มีกล้องวงจรปิด แล้วรถที่เกิดเหตุดังกล่าวถูกโจรกรรมมา เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการที่พนักงานสอบสวนจะสามารถรวบรวมพยานหลักฐานพิสูจน์ให้ได้ว่า ใครโจรกรรมรถมา ใครเป็นคนนำวัตถุระเบิดมา ใครเป็นคนประกอบระเบิด ใครเป็นคนขับรถในที่เกิดเหตุ ใครเป็นคนจุดระเบิด มันเป็นเรื่องยากมากครับที่จะพิสูจน์โดยเฉพาะข้อจำกัดประการหนึ่งในกรณีนี้ที่พนักงานสอบสวนไทยไม่สามารถพิสูจน์ได้เลยก็คือ วัตถุระเบิดในที่เกิดเหตุนั้นมาจากแหล่งผลิตใด บรรยายความเพิ่มเติมดังนี้ครับ ผมเคยไปดูงานด้านการข่าวและนิติวิทยาศาสตร์ ณ ต่างประเทศประเทศหนึ่ง ที่นั่นได้มีการบรรยายเรื่องวิธีการตรวจสอบที่มาของแหล่งผลิตวัตถุระเบิด ความสำคัญที่ต้องทราบแหล่งผลิตวัตถุระเบิด ก็เพื่อที่จะได้ทราบแหล่ง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุระเบิดนั้น โดยมีพื้นฐานแนวคิดว่า

แม้ว่าจะเป็นวัตุระเบิดชนิดเดียวกันแต่ย่อมมีส่วนผสมไม่เหมือนกัน หากผลิตจากแหล่งที่ต่างกัน วิธีการตรวจสอบ เริ่มจากเมื่อเกิดระเบิด หน่วยพิสูจน์หลักฐานต้องเข้าถึงจุดเกิดเหตุให้เร็วที่สุด แล้วรีบนำถุงพลาสติกใบใหญ่ หลายๆ ใบ เก็บอากาศที่อยู่บริเวณหลุมระเบิดแล้วปิดปากถุง เมื่อมาถึงห้องแล็บก็จะใช้อุปกรณ์ที่มีลักษณะคล้าย กระบอกฉีดยาเจาะเข้าไปในถุงพลาสติก แล้วดูดเอาอากาศในถุงพลาสติก ออกมาเข้าเก็บในกระบอก หลังจากนั้น ก็จะฉีดอากาศในกระบอกเข้าสู่เครื่องตรวจเพื่ออ่านค่าสารประกอบต่างๆ ที่อยู่ในอากาศ เมื่อได้ค่าสารประกอบ แล้วก็นำไปเปรียบเทียบกับฐานข้อมูลที่มีอยู่เดิม ก็จะทราบว่าระเบิดที่เกิดขึ้นนี้ มาจากบริษัทใด ประเทศใด แม้ว่าประเทศที่ผมไปดูงานมานี้ จะมีวิธีการที่เหมาะสม และมีเครื่องมือที่ไวใจได้แต่ข้อจำกัดที่ประเทศนี้ ไม่สามารถแก้ได้ก็คือ หากไปถึงที่เกิดเหตุล่าช้า กระแสลมก็จะพัดพาสารประกอบของวัตุระเบิดออกไปหมด ทำให้ ไม่สามารถพิสูจน์แหล่งที่มาของวัตุระเบิดได้ ที่เล่ามานี้ก็เพื่อให้ท่านเข้าใจข้อจำกัดของพนักงานสอบสวนไทย ที่ไม่สามารถเข้าถึงสถานที่เกิดเหตุได้ในทันที รวมทั้งไม่มีเครื่องตรวจสอบสารประกอบวัตุระเบิดที่ลอยอยู่ในอากาศ จึงเป็น การยากมาก จนถึงเป็นไปไม่ได้ที่จะพิสูจน์ผู้กระทำความผิด ย้อนกลับมาดูงานคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งจะเรียกว่า “คดีพิเศษ” นั้น แตกต่างจากคดีทั่วไป กล่าวคือ คดีทั่วไปมักจะปรากฏการกระทำความผิดขึ้นแล้ว เช่น พบศพคนถูกยิงตาย หรือ มีการลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้นการสอบสวนก็สามารถกระทำต่อไปได้เลย แต่คดีพิเศษนั้น ส่วนใหญ่มักมีจุดเริ่มต้นที่ยังไม่มีสถานะความเป็นคดีพิเศษ เนื่องจากยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ ที่จะบ่งชี้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว จะมีก็เพียงข้อมูลเริ่มต้นจากผู้ร้องเรียน ซึ่งยังไม่สามารถระบุได้ว่าข้อมูล ดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงเพียงใด จำเป็นต้องทำการสืบสวน เพื่อแสวงหาหลักฐานและข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ในการ สืบสวนนั้นหากพนักงานสอบสวนผู้กระทำการสืบสวน กำหนดแนวทางการสืบสวนไม่เหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่มี อยู่ ผลที่ได้ก็อาจจะออกมาว่าไม่พบการกระทำความผิด แล้วขอยุติการสืบสวนทั้งที่ข้อเท็จจริงอาจจะสามารถระบุ ได้ว่ามีการกระทำความผิดหากมีการกำหนดแนวทางการสืบสวนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นความเสียหายก็จะ เกิดต่อส่วนรวมดังนั้นการคิดกำหนดแนวทางการสืบสวนจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก ตัวอย่างเช่น มีการร้องเรียนต่อ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (กสพ.) ว่ามีส่วนราชการหนึ่งกระทำความผิดว่าด้วยการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ ในงาน จำหน่ายบริการ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (พสพ.) ผู้รับผิดชอบกำหนดแนวทางการสืบสวนโดยมุ่งไปที่การ สอบปากคำผู้ร้องเรียนเป็นหลักในที่สุดก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีการกระทำความผิด อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (อสพ.) จึงมอบหมายให้ผมสืบสวนต่อ การคิดกำหนดแนวทางการสืบสวนของผมในเรื่องนี้คือ การที่จะสามารถระบุ ได้ว่ามีการกระทำความผิดในเรื่องการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐได้นั้น จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่ามีการกระทำ ความผิดต่อ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพัสดุ ด้วยเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ การพิสูจน์ดังกล่าวต้องใช้พยาน เอกสารเป็นหลักดังนั้นแนวทางการสืบสวนของผมคือ ดูเอกสารที่ผู้ร้องเรียนนำมาให้ กสพ.ตั้งแต่เริ่มแรกใช้เวลาดู เอกสารเพียง ๒ วัน แล้วสอบปากคำผู้ร้องเรียนเพิ่มเติมก็พบว่ามีการกระทำความผิดระเบียบพัสดุและมีการจ่าย ผลประโยชน์ให้แก่ผู้ว่าจ้างจึงสรุปเรื่องให้ อสพ. ส่งเรื่องไปให้แก่ คณะกรรมการ ปช.ดำเนินการต่อไปได้

การสอบสวนคดีพิเศษ โดยปกติแล้วก็จะพัฒนามาจากผลการสืบสวนหมายความว่า มีพยานหลักฐานที่ สามารถระบุได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นการสอบสวนจึงมุ่งไปที่ การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อ พิสูจน์ความผิด เอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษแต่ถ้าหากพนักงานสอบสวน กำหนดแนวทางการสอบสวนไม่

เหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่มีอยู่ผลที่ได้ก็อาจจะไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดได้ซึ่งจะก่อผลเสียหายต่อส่วนรวมแต่ก็มีหลายกรณีที่มีคดีพิเศษเกิดขึ้นโดยกสพ.มิได้เป็นผู้สืบสวนมาก่อนในฐานะของพนักงานสอบสวนผู้เฒ่า ก็อยากจะบอกเล่า “การคิดกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวน” ของตนเพื่อว่าผู้อ่านบางท่านอาจจะพิจารณาใช้ประโยชน์ได้บ้าง

การคิดกำหนดแนวทางสืบสวนสอบสวน ต้องมาจาก พนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ ซึ่งก็คือ คนผู้หนึ่ง การที่คนๆนั้น จะมีความคิดริเริ่มที่ดีถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมได้นั้น พนักงานสอบสวนผู้นั้น ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญดังสมการ

$$\begin{array}{ccccccc} \text{ความรู้ที่หลากหลาย} & + & \text{ประสบการณ์หลายด้าน} & + & \text{จิตใจที่ดีงาม} & = & \text{ความคิดริเริ่ม} \\ \text{(Knowledge)} & & \text{(Experience)} & & \text{(Good heart)} & & \text{(Idea)} \end{array}$$

มีผู้รู้ท่านหนึ่งได้ให้ความหมายของ “Knowledge” ว่าหมายถึงการที่บุคคลสามารถเข้าใจและอธิบายความสัมพันธ์ของศาสตร์ (Science) ต่างๆได้ อย่างมีเหตุผล (Reasonable) ซึ่งก็มีผู้รู้อีกท่านได้จำแนกศาสตร์ที่มีในปัจจุบันเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือศาสตร์บริสุทธิ์ (Pure Science) กับ ศาสตร์ประยุกต์ (Apply Science)

ศาสตร์บริสุทธิ์ หมายถึง ศาสตร์ที่เป็นจริงทุกกรณี จะมีกฎ (Rule) หรือ ทฤษฎี (Theory) กำหนดไว้แน่นอนศาสตร์พวกนี้ได้แก่ คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ หรือวิศวกรรมต่างๆ เป็นต้น สองบวกสองต้องเท่ากับสี่ทุกครั้ง ไม่ว่าจะไปบวกเลขอยู่ใต้น้ำหรือว่าอยู่ในอวกาศ กระแสไฟฟ้าย่อมต้องไหลจากจุดที่มีความต่างศักย์สูงไปสู่จุดที่มีความต่างศักย์ต่ำเสมอ นี่คือกฎของไฟฟ้าไม่ว่าแหล่งไฟฟ้าจะตั้งอยู่ที่ใดในโลกก็ต้องเป็นไปตามกฎนี้เสมอหรือน้ำย่อมไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ นี่คือกฎของฟิสิกส์ในเรื่องแรงโน้มถ่วงของโลก ให้สังเกตนะครับว่าศาสตร์ชนิดนี้จะไม่มียุทธศาสตร์เข้าไปกระทำต่อเหตุการณ์

ศาสตร์ประยุกต์ หมายถึงศาสตร์ที่ไม่เป็นทุกจริงกรณี แต่สามารถชี้แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ ได้แก่ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บริหารศาสตร์ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น มนุษย์ในครอบครัวเดียวกันมักจะมีความรักต่อกัน แต่ก็มีบางครั้งที่คนในครอบครัวทำร้ายกัน หรือหากขึ้นเงินเดือนให้ลูกจ้าง ลูกจ้างมักจะตั้งใจทำงานให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่ก็มีลูกจ้างบางคนไม่เป็นเช่นนั้น

ในการรวบรวมพยานหลักฐานในการไขคดี พนักงานสอบสวนต้องมีความรู้ในศาสตร์ทั้งสองด้าน จึงจะสามารถคิดริเริ่มกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวน ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะคดี เช่น เมื่อเกิดตึกถล่มแล้วมีคนตาย แนวทางการสืบสวนสอบสวนก็ควรมุ่งไปที่การตรวจสอบความแข็งแรงโครงสร้างของอาคาร ซึ่งเป็นเรื่องของศาสตร์บริสุทธิ์ หรือในกรณีเกิดคดีฆาตกรรม แนวทางการสืบสวนสอบสวนก็ควรมุ่งไปที่ศาสตร์ประยุกต์ เป็นต้น

ประสบการณ์ (Experience) ในที่นี้ หมายถึง ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุงแนวทางหรือวิธีปฏิบัติ เรื่องที่รู้มาก่อนหน้านี้ให้ดียิ่งขึ้น เช่นในกรณีเครื่องบินตก แล้วมีเศษชิ้นส่วนเครื่องบินแตกกระจายผู้ใกล้ชิด

เหตุการณ์ส่วนใหญ่จะให้การว่าไต่สวนเสียงระเบิด ผู้สอบสวนมือใหม่ก็อาจจะเชื่อคำให้การของผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์ แล้วมุ่งการสอบสวนไปที่การหาสาเหตุของการระเบิด แต่ถ้าเป็นผู้สอบสวนมากประสบการณ์เขาจะทราบเลยว่า การที่เครื่องบินตกนั้นย่อมจะเกิดการระเบิดตามมา ดังนั้นปัญหาที่ต้องขบคิดคือ เกิดการระเบิดเกิดขึ้นในขณะที่ เครื่องบินลอยอยู่ในอากาศหรือเกิดการระเบิดขึ้นเมื่อเครื่องบินกระแทกพื้น หลักฐานที่แก้ไขปัญหานี้ได้ก็คือให้ดูที่ เศษซากเครื่องบิน หากเศษซากเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วกระจายเป็นบริเวณกว้างมาก แสดงว่าเกิดการระเบิดในขณะที่ เครื่องบินลอยอยู่ในอากาศ การสอบสวนก็มุ่งไปที่การหาสารวัตถุระเบิด แต่ถ้าเศษซากแตกกระจายจัดกระจายเป็นชิ้น ใหญ่ในบริเวณที่ไม่กว้างมาก แสดงว่าเครื่องกระแทกพื้นแล้วเกิดการระเบิด การสอบสวนก็มุ่งไปที่ความบกพร่อง ของวัสดุ (Material failure) หรือความผิดพลาดของนักบิน (Pilot error) ดังนั้นประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้สามารถให้การกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวนเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม

จิตใจที่ดีงาม(Good heart) คำนี้มีความหมายที่กว้างมาก แต่ในที่นี้ หมายถึง ความยึดมั่นในความยุติธรรม ถูกเป็นถูก ผิดเป็นผิด ปราศจากอคติ (Bias) เปิดกว้างยอมรับความคิดเห็นและข้อเท็จจริงทั้งปวง หากพนักงาน สอบสวนไม่มีคุณสมบัติในเรื่องนี้นอกจากจะกำหนด แนวทางการสืบสวนสอบสวนผิดพลาดแล้วยังสร้างทุกข์ให้กับ ผู้บริสุทธิ์ อีกด้วย ดังที่ปรากฏเป็นข่าวสารอยู่เนืองๆ “ในกรณีจับแพะ” นอกจากนี้ ผมยังเชื่อมั่นอีกว่าจิตใจที่ดีงาม ย่อมทำให้เกิดความคิดที่ดีงามตามไปด้วย ทำให้สามารถกำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวนได้อย่างถูกต้อง ดังหนังสือนิยายกำลังภายในจีน ที่เขียนอยู่เสมอว่า “ผู้ที่สำเร็จสุดยอดวิชา ต้องเป็นผู้มีจิตใจดีงามเท่านั้น จึงสามารถเข้าใจเคล็ดวิชาได้”

ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงคุณสมบัติเฉพาะตัวที่หากพนักงานสอบสวนมีอยู่ก็เชื่อว่าจะสามารถคิดกำหนดแนว ทางการสืบสวนสอบสวนได้อย่างถูกต้อง ส่วนการจะคิดกำหนดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวพนักงานสอบสวนเป็นสำคัญ สตีลไครสโตลมัน สำหรับสตีลของผมียึดกฎเพียง ๒ ข้อ ครับ กฎข้อแรก ไม่มีกฎหรือทฤษฎี ที่ตายตัวในการคิด กำหนดแนวทางการสืบสวนสอบสวน เพราะว่า คดี หรือ คดีพิเศษ จะมีมนุษย์เข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งสิ้น ซึ่งก็คือ การ เข้าไปเกี่ยวข้องกับศาสตร์ประยุกต์ (Apply science) ที่สามารถบอกแนวโน้มความเป็นไปได้ แต่ไม่เป็นจริงทุก กรณี ถ้าเป็นภาษาชาวบ้านก็จะพูดว่า เรื่องของคนไม่มีอะไรแน่นอนนั่นเอง กฎข้อสอง แนวทางการสืบสวน สอบสวนที่กำหนดขึ้นต้องมีเหตุ(Cause) และผล (Result)มารองรับเสมอจึงจะได้ข้อเท็จจริงหรือจะเรียกอีกอย่าง ว่า หลักการของเหตุผล (Reasonable)ก็ได้ โดยมุ่งตอบต่อคำถามที่ว่า “เพราะอะไร?(why)” ส่วนลำดับขั้นตอนใน การคิดกำหนด แนวทางการสืบสวนสอบสวนของผมนั้นผมอยากให้ท่านลองพิจารณาความมั่นใจเข้าทำหรือไม่ จาก กรณีคดีพิเศษตัวอย่างนี้ โดยมีข้อมูลเริ่มต้นดังนี้

Case Study :นายคำผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ แห่งหมู่บ้าน B ได้ร่วมกันกับ นายขาว และนายเขียว ค้ายาเสพติดมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่ปี ๒๕๒๖ โดยจัดหาและส่งออกเฮโรอีนไปยังต่างประเทศ ปัจจุบันได้ทำ ธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ร่วมกัน ซึ่งเมื่อปี ๒๕๓๖ ได้จัดหา เฮโรอีนจากภาคเหนือ แล้วขายให้ นายเหลือง ต่อมาปี ๒๕๔๕ เจ้าหน้าที่ ปปส.ได้ล่อซื้อเฮโรอีน ๑๐ แห่ง จากนายเหลือง แต่นายเหลืองหลบหนีได้ จับได้เพียงนายฟ้า ต่อมาเมื่อปี ๒๕๔๖ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ล่อซื้อยาบ้า สามารถจับกุมนายม่วง และนางส้ม พร้อมยาบ้า ๕.๗ ล้านเม็ด ทั้งสอง ร่วมกันกับนายแดง และนางน้ำเงิน ขนส่งเฮโรอีนให้แก่ผู้ซื้อที่บ้านเลขที่ ๑๒๓/๔ หมู่บ้าน B

๑. ประเมินสถานการณ์

การสอบสวนก็เหมือนกับการแข่งขันกีฬาระหว่างพนักงานสอบสวนกับผู้กระทำความผิดหากพนักงานสอบสวนสามารถพิสูจน์การกระทำความผิดได้ก็ถือว่าพนักงานสอบสวนชนะ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดสามารถปกปิดร่องรอยการกระทำผิดได้ จนพนักงานสอบสวนไม่อาจเข้าถึงได้ถือว่าผู้กระทำความผิดชนะ ในการแข่งขันจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นสนามที่ใช้แข่ง กองเชียร์ จุดอ่อนและจุดแข็งของคู่แข่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดอ่อนและจุดแข็งของตัวเอง ทั้งนี้ก็นำข้อมูลทั้งหมดมาใช้กำหนดกลยุทธ์ ในการแข่งขันเพื่อให้ชนะ หากจะเปรียบเทียบกับตำราพิชัยสงครามของ ซุนวู ก็คือ “รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง” ในกรณีนี้ก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องประเมินสถานการณ์ จากข้อมูลเริ่มต้นที่มี นายคำและพวกค้าขายเฮโรอีนมาอย่างต่อเนื่องยาวนานโดยไม่ถูกจับกุมดำเนินคดี แสดงว่ามีการปกปิดร่องรอยการกระทำผิดอย่างยิ่ง ส่วนฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ยังดำรงติดตามหาพยานหลักฐานการกระทำผิดของกลุ่มนี้ มาอย่างต่อเนื่องยาวนานเช่นกัน ซึ่งอาจจะเป็นปปส. หรือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อย้อนกลับมามองตัวเองกรมสอบสวนคดีพิเศษเพิ่งตั้งมายังไม่ถึง ๒ ปี จึงยังไม่มีฐานข้อมูลในเรื่องยาเสพติดใดๆเลยและตัวผมเอง ในฐานะหัวหน้าคณะพนักงานสอบสวน เพิ่งเคยทำคดีนี้เป็นคดีแรกในชีวิต ฉะนั้นหาก จะประเมินผลการแข่งขัน นายคำและพวกย่อมได้เปรียบคณะพนักงานสอบสวนมาก จึงจำเป็นต้องคิดกำหนดแนวทางการสอบสวนอย่างละเอียดรอบคอบ แต่จุดแข็งที่สุดของคณะพนักงานสอบสวนในคดีนี้ คือ ความมุ่งมั่นที่จะให้ภารกิจสำเร็จ ดังนั้นหากจะชนะได้ต้องใช้ความมุ่งมั่นและการทำงานเป็นทีมของคณะพนักงานสอบสวน

๒. หาข้อเท็จจริงจากข้อมูลเริ่มต้น

การสอบสวนก็คือ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง (Fact) แต่เนื่องจากคดีนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่เคยทำการสืบสวนมาก่อน จึงยังไม่ทราบว่าจะส่วนใดในข้อมูลเริ่มต้นเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นเพียงข่าวสาร เมื่อยังไม่ทราบข้อเท็จจริงก็ไม่สามารถคิดกำหนดแนวทางการสอบสวนที่ถูกต้องได้ จึงจำเป็นต้องหาข้อเท็จจริงจากข้อมูลเริ่มต้นก่อน ทำจากง่ายไปยาก โดยการพิสูจน์ตัวบุคคลก่อนเป็นลำดับแรก จากการค้นทะเบียนราษฎร หมายจับ และการจดทะเบียนบริษัท พบว่าตัวบุคคลในข้อมูลเริ่มต้นมีอยู่จริง โดยนายคำ นายขาว และนายเขียว ได้ร่วมกันทำธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ ส่วนนายม่วงและนางส้ม ถูกจับขังในทัณฑสถาน ฐานค้ายาเสพติดเมื่อได้ข้อเท็จจริงแล้ว ก็จะใช้ข้อเท็จจริงที่มีไปคิดกำหนดแนวทางการสอบสวนต่อไป

๓. การคิดกำหนดแนวทางการสอบสวน

ข้อเท็จจริงที่ได้ในตอนนี้เป็น นายม่วง และนางส้ม ค้ายาเสพติดแต่เคยส่งเฮโรอีนให้แก่ นายคำ และพวกหรือไม่ยังไม่ทราบ หากต้องการทราบความจริง โดยการสอบปากค่านายม่วงและนางส้ม ทั้งที่พนักงานสอบสวนยังไม่มีข้อมูลใดๆ อยู่ในมือ ผลการสอบปากคำย่อมไม่ได้ข้อเท็จจริง ดังนั้นการสอบปากค่านายม่วงและนางส้ม จึงยังไม่ใช่ทางเลือกในตอนนี้อย่างยิ่งต้องกลับไปคำถามแรกที่ยังมีอยู่ว่า นายคำและพวก ค้ายาเสพติดหรือไม่ ? การที่จะได้คำตอบมานี้ก็โดยตั้งคำถามต่อไปว่า “เพราะเหตุใดจึงค้ายาเสพติดทั้งที่ผิดกฎหมายมีโทษร้ายแรง ? คำตอบที่ได้คือ ต้องการได้เงินจำนวนมาก สรุปได้ว่าเหตุ (Cause) คือค้ายาเสพติด ส่วนผล (Result) ที่ได้คือความร่ำรวย เพราะฉะนั้นหากหาพยานหลักฐานได้ว่า นายคำและพวกร่ำรวยผิดปกติกว่ารายได้ที่พึงมีจากการประกอบ

อาชีพปกติ ก็น่าจะเชื่อว่าทรัพย์สินส่วนเกินอาจได้มาจากการค้ายาเสพติดซึ่งเป็นวิธีการหาซื้อเท็จจริงจากผลไปสู่เหตุสรุปแนวทางการสอบสวนที่ได้ตอนนี้คือ การตรวจสอบทรัพย์สินของนายดำและพวก รวมทั้งครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิดต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากอาจมีการถ่ายโอนทรัพย์สินถือแทนกัน กระทำโดยการตรวจสอบข้อมูลการเสียภาษีและการตรวจสอบสถานที่ของ อสังหาริมทรัพย์ (Casing) ที่บุคคลเหล่านี้มีชื่ออยู่ในทะเบียน....

๔.วิเคราะห์ให้ได้ข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่ได้

จากผลการตรวจสอบพบว่า บริษัทเพอร์นิเจอร์มีทุนจดทะเบียนต่ำ อยู่ในภาวะขาดทุนมาโดยตลอด ๕ ปี ติดต่อกัน กรรมการผู้จัดการบริษัท คือ นายขาว มิใช่ นายดำ ส่วนอสังหาริมทรัพย์ ที่ นายขาว นายดำ และครอบครัวถือครอง ก็มีมูลค่าไม่สูงตรงกันข้ามกับนายเขียว มีกิจการโรงแรม บ้านจัดสรร และอาคารพาณิชย์ ซึ่งมีมูลค่าประมาณ ๔๐๐ ล้านบาท แต่เสียภาษีต่ำมากเพียงปีละ ๑ หมื่นบาทเศษ ฉะนั้น นายเขียวจึงมีฐานะร่ำรวยผิดปกติ ข้อเท็จจริงที่ได้ในตอนนี้คือ นายดำ นายขาว และนายเขียว มีความสัมพันธ์ที่แนบแน่น โดยดูจาก ไม่มีผู้ใดถอนตัวออกจากบริษัทเพอร์นิเจอร์ แม้ว่าจะขาดทุนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ส่วนนายเขียวที่มีฐานะร่ำรวยผิดปกติจนโดดเด่น จึงวิเคราะห์ได้ว่า นายดำ นายขาว และนายเขียว น่าจะมีพฤติกรรม ค้ายาเสพติดร่วมกัน โดยมีนายเขียวเป็นหัวหน้ากลุ่ม การที่ต้องกำหนดสถานะภายในกลุ่มให้ถูกต้อง เพราะว่า บทบาทหน้าที่ของบุคคลในกลุ่มย่อมแตกต่างกันตามสถานะ ซึ่งบทบาทและหน้าที่ดังกล่าว จะเป็นตัวกำหนดแนวทางการรวบรวมหลักฐานของแต่ละคนในคดี

๕.การกำหนดแนวทางการสอบสวนขั้นต่อไป จากข้อเท็จจริงที่ได้

ข้อเท็จจริงที่ได้ในตอนนี้คือ นายเขียว นายขาว และนายดำ น่าเชื่อว่าค้ายาเสพติดร่วมกัน แต่จะพิสูจน์อย่างไร? แนวทางที่หน่วยบังคับใช้กฎหมายนิยมใช้พิสูจน์ ก็คือ การล่อซื้อ กับการแฝงตัวเข้าไปในองค์กรค้ายาเสพติด แต่เนื่องจาก กสพ. เพิ่งก่อตั้ง ยังไม่มีสายลับหรือเจ้าหน้าที่อำพราง ฉะนั้นแนวทางดังกล่าวจึงใช้ไม่ได้ จำเป็นต้องกำหนดแนวทางการสอบสวนใหม่ ได้แก่ การพิสูจน์ว่าเส้นทางการเงิน ที่กลุ่มได้รับมาจากการค้ายาเสพติด และการสอบปากคำผู้ที่ร่วมกระทำความผิดค้ายาเสพติดกับกลุ่มนี้

๖.วิเคราะห์ให้ได้ข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่ได้

จากการตรวจสอบใบโอนเงิน (Slip) จำนวนประมาณ ๒๐๐ รายการ ในห้วงปี ๒๕๔๐-๒๕๔๗ พบว่ามี การโอนเงินให้กลุ่มนี้จำนวนเงินประมาณ ๘๐๐ ล้านบาท แต่ปรากฏชื่อผู้โอนเพียง ๑๐ รายการ ซึ่งชื่อดังกล่าวไม่อยู่ในบัญชีผู้ค้ายาเสพติดแสดงว่า กลุ่มค้ายาเสพติดนี้ มีการซ่อนพรางและป้องกันการแกะรอยเส้นทางการเงินจากราชการได้ดี จึงยังคงสามารถดำรงไว้ซึ่งกลุ่มค้ายาเสพติดได้อย่างต่อเนื่องยาวนานแม้ว่าจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า เงินที่กลุ่มนี้ได้รับมาจากการค้ายาเสพติดโดยตรงแต่ข้อเท็จจริงนี้ก็ยังคงมีประโยชน์สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานแวดล้อมได้ เนื่องจากเงินที่ได้รับมีจำนวนมากเกินกว่า การประกอบอาชีพตามปกติที่กลุ่มนี้แสดงออกรวมทั้งไม่มีที่มาของเงินอีกด้วยจากข้อมูลเริ่มต้นระบุว่า นายม่วง นายส้ม เคยไปส่งเฮโรอีนที่บ้านเลขที่ ๑๒๓/๔ หมู่บ้าน B ดังนั้นนายม่วงและนายส้ม อาจเป็นคนเคยร่วมกระทำความผิดค้ายาเสพติด กับนายเขียวและพวกก็เป็นได้ จึงได้เข้าสอบปากคำบุคคลทั้งสองในเรือนจำคนละ ๗ ครั้ง ซึ่งเป็นไปด้วยความยากลำบากเนื่องจาก

บุคคลทั้งสองไม่ให้ความร่วมมือ แต่เพราะความมุ่งมั่นในภารกิจ และการใช้เทคนิคในการสอบปากคำที่เหมาะสม ทั้งสองจึงได้บอกเล่าความจริงทั้งหมด ว่าตนได้ร่วมกับ นายแดง และนางน้ำเงิน ไปส่งเฮโรอีนจำนวน ๒๐๐ กิโลกรัม ให้แก่นายเขียวและพวกที่หมู่บ้าน B อย่างไร รวมทั้งรับเงินสด ๗๐ ล้านบาท จากนายเขียวและพวกไปส่งให้แก่เจ้าของเฮโรอีนในภาคเหนืออย่างไร นอกจากนี้ยังให้การถึง นายแสด ซึ่งเป็นบุคคลเป้าหมายของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษชุดอื่น ว่านายแสด เข้าร่วมค้าเฮโรอีนในครั้งนี้อย่างไร จากคำให้การของ นายม่วงและนายส้ม เป็นไปอย่างมีเหตุผล และมีเนื้อหาสาระตรงกันทุกประการ ทั้งที่สอบปากคำต่างเวลาต่างสถานที่กัน จึงเชื่อว่านายเขียวและพวก ร่วมกับนายม่วง นางส้ม นายแดง นางน้ำเงิน และนายแสด ร่วมกันค้าเฮโรอีนจริงแต่พยานหลักฐานที่มีจากคำให้การของพยานผู้ร่วมกระทำความผิด ๒ ปาก กับพยานหลักฐานแวดล้อมทางการเงินก็คงยังไม่เพียงพอที่จะเอาผิดในชั้นศาลได้ จำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม โดยเฉพาะการพิสูจน์ความสัมพันธ์ของนายแสด กับกลุ่มค้าเฮโรอีนของนายเขียวและพวก ว่ามีที่มาอย่างไร

๗. การคิดกำหนดแนวทางการสอบสวนและการวิเคราะห์ให้ได้ข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่ได้ไปเรื่อยๆ จนข้อเท็จจริงยุติ

เมื่อมีนายแสดเข้ามาเกี่ยวข้องจึงได้ประสานข้อมูลกับคณะพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบเป้าหมายนายแสด พบว่าคณะพนักงานสอบสวนชุดดังกล่าวไม่มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะนำมาใช้ได้จึงนึกถึง สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ปปส.) เป็นหน่วยบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดยาเสพติดมาอย่างยาวนาน จึงเชื่อว่าน่าจะมีข้อมูลของ นายเขียวและพวก รวมทั้งนายแสดด้วย จึงขอข้อมูลเพิ่มเติมไปยัง ปปส. แต่สิ่งที่ได้รับคือข้อมูลเริ่มต้นที่ผมมี จึงทราบได้เลยว่า ปปส. คือหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ที่เสนอเรื่องเข้าที่ประชุมคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) ดังนั้นต้องมีข้อมูลที่ผมต้องการอย่างแน่นอน และเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อบรรลุภารกิจ อันจะเกิดผลดีต่อส่วนรวมจึงเสนอผู้บังคับบัญชาให้มีการสอบสวนร่วมกันระหว่าง กสพ. กับ ปปส. ผู้บังคับบัญชาทั้ง ๒ ฝ่าย เห็นชอบร่วมกัน จากการสอบสวนร่วมกันจึงทราบว่า เหตุที่ ปปส. ไม่ให้ข้อมูลมาก่อนหน้านี้ก็เพราะว่า ข้อมูลดังกล่าวคือรายงานการสืบสวน ซึ่งต้องใช้ความอดทน และทรัพยากรจำนวนมาก ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี ดังนั้น ปปส. จะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเฉพาะหน่วยงานที่ตนเชื่อใจร่วมปฏิบัติงานด้วยเท่านั้น จากการสอบสวนร่วมกันได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์มากคือ ทราบว่า นายเขียว และพวก รวมทั้งนายแสดมีประวัติค้ายาเสพติดอย่างต่อเนื่องยาวนาน กลุ่มบุคคลที่กล่าวมานี้เป็นคนหมู่บ้าน B ด้วยกัน และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติจากการสมรส ดังนั้นการที่นายแสด จะร่วมกับนายเขียวและพวกค้าเฮโรอีนในครั้งนี้ จึงมีความเป็นไปได้สมเหตุสมผลนอกจากนี้ยังได้หลักฐานการโทรศัพท์ติดต่อกันระหว่าง นายขาวกับนายแดง และนางน้ำเงินซึ่งไปสนับสนุนคำให้การของนายม่วงกับนายส้ม ว่าเป็นความจริง

สรุปข้อเท็จจริงที่ได้ตอนนี้ คือ นายเขียวและพวก ร่วมกับนายแสด นายแดง นางน้ำเงิน นายม่วง และนางส้ม ค้าเฮโรอีน โดยมีพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์คือ คำให้การของ นายม่วงกับนางส้ม หลักฐานการโทรศัพท์ระหว่าง นายขาว กับนายแดง และนางน้ำเงินรวมทั้งรายงานการสืบสวนของ ปปส. และหลักฐานแวดล้อมทางการเงินเมื่อเปรียบเทียบกับ การเสียภาษีจากอาชีพกติกที่แสดงออก ซึ่งถือว่าเพียงพอที่จะเอาผิดในชั้นศาลได้

เนื่องจากคดีนี้ไม่สามารถจับกุม นายแดงและนางน้ำเงินได้ ซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างนายเขียวและพวกเข้ากับผู้ขายเฮโรอีน ในภาคเหนือ ทำให้พยานหลักฐานในคดีอ่อนลงไป แต่ก็เพียงพอให้ศาลพิพากษาจำคุก นายเขียวกับนายดำได้ คนละ ๑๕ ปี ฐานสมคบเกี่ยวกับยาเสพติด ที่เขียนมาชะยัดยาวก็หวังว่าบทความนี้พอจะมีประโยชน์แก่ผู้อ่านบ้าง และก่อนจากขอฝากคำคมไว้คิดครับ

“จิตใจที่ติงาม ย่อมนำมาซึ่งสิ่งที่ติงาม”